

Geographical Region भौगोलिक प्रदेश

प्रस्तावना

पृथ्वीच्या निर्मितीनंतर तीच्या पृष्ठभागावर अंतर्गत शक्तीच्या कार्यामुळे अनेक नानाविध प्रकारची भूनिर्मिती झालेली दिसून येतात. यामध्ये पृथ्वीच्या निर्मितीनंतर सवति प्रथम पृथ्वीचा बाह्य कुवचाचा भाग सव प्रथम थंड होऊन तो धनरूपात रूपांतरित झाल्याचे वज्रशास्त्रज्ञांनी स्पष्ट केले आहे. या कुवचामध्ये प्रामुख्याने सिन्क्वा, अल्युमिनीअम व मॅग्नेशियम ही धातू प्रथम प्रामुख्याने आढळतात. यापैकी अधिक प्रमाण असणाऱ्या धातूवरून त्या भागांना (थरांना) मुख्यत्वाच्या नावावरून नाव देण्यात आले आहे. उदा०- सिन्क्वा व अल्युमिनीअमचे प्रमाण जास्त असणाऱ्या भागास 'सियाळ' तर सिन्क्वा व मॅग्नेशियमचे प्रमाण अधिक असणाऱ्या थरांना 'सीमा' किंवा 'सायमा' म्हणून ओळखतात.

पृथ्वीच्या निर्मितीनंतर सवति प्रथम या कुवचापासून भूखंडे व महासागराची निर्मिती झाली. त्यानंतर त्याच बाह्य व अंतर्गत क्रिया प्रक्रिया होऊन अनेक नवतरीन भूनिर्मिती झाली. व काही नवे ही झाली अशी ही मुख्यपणे पुढील मुख्य तीन गटात वर्गीकृत केली आहेत.

1) प्रथम भूगर्भीय भूरूपे :-

यामध्ये खंडे व महासागर यांचा समावेश होतो. आकाराने मोठी अशी भूरूपे आहेत.

2) द्वितीय भूगर्भीय भूरूपे

यामध्ये पर्वत पठारे व मैदानांचा समावेश होतो यांचा आकार खंडाच्या मानाने कमी असतो.

3) तृतीय भूगर्भीय भूरूपे

यामध्ये दऱ्या, टेकड्या, द्रवद्वारे, द्यावत्या, पुर्व मैदाने, त्रिभुज प्रदेश इ.चा समावेश होतो.

शिरशिराळ्या मोगीचे व शिरशिराळ्या आकारमानाने मुख्यनेचे प्रकार हे शिरशिराळ्या प्रकारे तयार होताना यापेक्षा पुढील मोगीची वेगळा विचार घेण्यास यांच्या शिमीतीतील नैसर्गिक नियमांचे अवलंबन होऊ शकते.

प्रथम मोगीची भुरूपे : भुखांड व महासागर

पृथ्वीच्या शिमीतीच्या प्रश्नाप्रमाणेच पृथ्वीवरील या प्रथम मोगीच्या (भुखांड व महासागर) भुरूप्यांच्या शिमीती विषयीचा प्रश्नही तीव्रकाचविवादास्पद आहे त्यांच्या शिमीती व विकासविषयी तसेच त्यांच्या रचनेविषयीही अनेक शास्त्रज्ञांनी वेगवेगळी मते मांडलेली आढळतात, असे असले तरीही त्याची आजची स्थिती काही वैशिष्ट्यपूर्ण अशी आढळते.

भुखांड व महासागरांची वैशिष्ट्ये

1) क्षेत्रफळ
पृथ्वीच्या एकूण क्षेत्रफळापैकी (510 म.व.म.क्ष.) ची किमी 71%. क्षेत्र महासागरात तर 29%. क्षेत्र भुखांडात व्यापले आहे. जवळपास 2.5 पटीने महासागराचे क्षेत्रफळ भुखांडापेक्षा अधिक आहे.

2) भुगोलाध्य / जलगोलाध्य
पृथ्वीवरील उत्तर गोलार्धाला भुखांडाचा भाग जास्त आढळतो म्हणून त्यास भुगोलाध्य म्हणतात. तर दक्षिण गोलार्धाला महासागराचा भाग जास्त असल्याने त्यास जलगोलाध्य म्हणून ओळखतात.

3) आकार
खांड व महासागरांचे आकार सर्वसाधारणपणे

त्रिकोणी आकाराचे आहेत. भुमीखंड हे दक्षिणेकडे होत गेलेले आहेत. तर महासागर उत्तरेकडे मिमूळते गेलेले आहेत. यावरून असे लक्षात येते की भूखंड महासागर यामध्ये विशिष्ट अशा परस्पर संबंध आहे.

4) द्वितीय प्रदेश

उत्तर ध्रुव आर्क्टिक महासागरात तर दक्षिणेकडे अंटार्क्टिक खंडात वेढलेला आहे.

5) खंड व बेट

प्रत्येक खंडाच्या दक्षिणेकडे लोकांजवळ एक एक बेट आढळते. उदा. - अमेरिकेच्या दक्षिणेला 'हेराडिफोर्गा' आफ्रिकेच्या दक्षिणेला 'मादागास्कर', भारताच्या दक्षिणेस मीलंका, ऑस्ट्रेलियाच्या दक्षिणेस 'टारमालिया' इ.

6) पर्वत शृंगी

प्रत्येक खंडाच्या कोणत्याही किनाऱ्याजवळ किमान एक पर्वताची शृंगी आढळते. उदा. - आशिया व युरोपमध्ये दक्षिणेस, अमेरिकेत पश्चिमेस ऑस्ट्रेलियात पूर्वेस इ.

7) सर्वाधिक खोली / उंची

ज्याप्रमाणे भूपृष्ठावर सर्वाधिक उंचीचे माऊंट एव्हरेस्ट [8848m] ठिकाण आहे. त्याचप्रमाणे सागरामध्ये ही सर्वाधिक खोलीची गती आढळते. [मरीयाना 11034m]

पृथ्वीवर सागर तळाचे गिरगिराळ्या खोलीवरील क्षेत्रफळ व भुमिचे गिरगिराळ्या उंचीवरील भागाचे क्षेत्रफळ कमी अधिक आढळते. हे समजण्यासाठी गिरगिराळ्या उंचीवरील व खोलीवर, पृष्ठभागाच्या क्षेत्रफळाचे एकूण क्षेत्रफळाशी शेकडा प्रमाण विचार घेवून एक आमेथ काढता येतो. त्यास 'क्षेत्रावली आमेथ'

2) भूकंपाच्या अद्यस्तरीत अभिसरणा प्रवाह सक्रिय असतात परंतु भूकंपाचे विखंडन होण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या मध्ये असलेल्या या बदल शक्ती आहे.

3) गोंडवाला प्रदेशात आढळणाऱ्या विशिष्ट वनस्पती इराक, अफगाणिस्तान, काश्मीर या भागातही काढण्याचे शिक्क्या आहेत.

4) जर अभिसरणा प्रवाह सतत क्रियाशील असतील तर त्यामुळे होणारे भूकंपाचे विखंडन व वहन सतत चालू असण्याचा हवे परंतु तसे आढळत नाही.

द्वितीय मंडलीतील स्वरूपे - पर्वत, पठारे व मैदाने

पृथ्वीच्या अंतरात अनेक वेगवेगळ्या हालचाली घडत असतात. यातील काही रुग्णा दिशेत तर काही क्षीण समान्तर म्हाजेच आडव्या दिशेत घडत असतात. यावेळेस पृथ्वी पृष्ठभागावरही काही बाह्य कारकांमध्ये खणन, वहन व संचयन या क्रिया घडत असतात. पृथ्वीच्या अंतरात हालचाली व बाह्य कारकांच्या क्रियांमुळे पृथ्वी पृष्ठभागाच्या स्वरूपामध्ये सतत बदल घडून येत असतात. त्यातूनच स्वरूपांची निर्मिती होत असते. या क्रियांमुळे पृथ्वी पृष्ठभागावरील काही भाग उंचावला जातो काही भाग क्षीण सपाट होतो, तर काही ठिकाणे

सखल विस्तृत प्रदेश, निर्मिता होतात. त्यांनाच द्वितीयक स्वरूपाची भूरूप असे म्हणतात. यामध्ये पर्वत, पठार व मैदानांचा समावेश होतो.

अ)

पृथ्वी पृष्ठभागावर खंडीय प्रदेशावर आंतर्गति व उर्ध्वगत, कुरक्याच्या प्रक्रियामुळे मुळ भूरूपामध्ये बदल होऊन लवीक भूरूपाची निर्मिती होते त्यांना द्वितीय भौगोलीक भूरूप असे म्हणतात.

1) पर्वत :- →

पृथ्वी पृष्ठभागावरील सभोवतालच्या प्रदेशापेक्षा उंच असणारा, शिखराकडे निमुळता असणारा व सर्वसाधारणपणे 1000 मी पेक्षा अधिक उंचीचा प्रदेश म्हणजे पर्वत होय.

जगातील पर्वतांची वैशिष्ट्ये

- 1) बहुतेक पर्वत गाळ्याच्या खडकापासून तयार झाले आहेत. कारण पर्वतांमध्ये गाळ्याच्या खडकाचे थर आढळतात.
- 2) पर्वतांना कुमाठी सारखे आकार प्राप्त झालेले.
- 3) बहुतेक पर्वतरांगा खंडाच्या किनाऱ्याला समांतर असलेल्या आहेत. उदा: - रॉकी, अँडीज
- 4) बहुतेक पर्वतांची निर्मिती ही पूर्वी पृथ्वीवर असलेल्या अरूंद, लांब व उथळ समुद्रात गाळ्याचे संचयन होऊन झालेले आहे.

पर्वतांचे वर्गीकरण

पर्वतांच्या निर्मिती प्रक्रियेवरून तीन गटात वर्गीकरण केले जाते.

- अ) भूहालचालीमुळे निर्मिता होणारे
- ब) संचयनामुळे निर्मिता होणारे
- क) झिजेमुळे निर्मिता होणारे

अ) भूहामचाळीमुळे मिमिठा होवारे
 पृथ्वीच्या अंतर्गत शक्तीमुळे भूपृष्ठावर पर्वत मिमिठाकारी भूहामचाळी मिमिठा होऊन त्यामुळे भूपृष्ठावर कुडी कुडी वळ्या पडतात. तसे कुडी कुडी भेगा पडून पर्वताची मिमीती होते. तसेच कुडी कुडी पृथ्वीच्या अंतर्-
 -तील तप्त माव्हारस भूपृष्ठाकडे येत असतांना त्यावरील भुकवचाळी खालुन वर दळतात, तेव्हा त्यास पर्वतसार आकार प्राप्त होतो व पर्वत मिमिठा होतो.
 घडीचे पर्वत, वळीचे पर्वत आठिं गट पर्वत ही या प्रकारची उदाहरणे आहेत.

1) वळीपर्वत [घडी पर्वत]
 पृथ्वीच्या अंतर्गत प्रेरणेमुळे पर्वत मिमिठा हामचाळी होऊन पृष्ठाभागातील म्हद खडकांना वळ्या किं घड्या पडतात. अशा घड्याची उंची वाढत जाते व त्याच पर्वत मिमिठा होतात. त्यांना घडीचे / वळीपर्वत असे म्हणतात. या प्रक्रियेतुन हिमालय, आल्प्स आल्प्स, राकी, अपेलेहि पेनाईन इ. पर्वताची मिमीती झाली आहे.

पर्वतांची वैशिष्ट्ये:

- 1) प्राणी व वनस्पतींचे अवशेष सापडतात.
- 2) पर्वतांची मांठी अधिक तर रूंदी कमी.

अगदी सुखातीच्या काळात एकसंध अशा भूमिदंडास तडे जाऊन अनेक तुकडे झाले हे तुकडे एकमेकांपासुन दुरु जाऊन खांडाची मिमीती झाली. खांडाच्या पहिल्यामुळे दोन खांडामध्ये मिमिठा झालेच्या मांठ पण अरुंद खोलगट भाग सागरांची मिमीती झाली. त्या मांठ अरुंद व खोलगट भागांना भूसळती असे म्हळ्ळें जाते. ~~असे म्हळ्ळें जाते~~ या भूसळतीच्या तळावर दोन्ही बाजूंच्या खांडावरून वाहत येणारी नद्यांनी माथो वर माळाचे संघरण घेऊन वाहणाऱ्या

गालामुळे त्याचा दाब वाढत जातो. अशावेळी भूकवचांमध्ये भूसंतुलनासाठी हालचाली सुरू होतात. दोन्ही बाजूचे दोन्ही भूखंड एकमेकांकडे सरकू लागतात. आठि त्यांचा दाब दोन्ही खंडांच्या मधील गालाच्या खंडकावर पडतो. या दाबामुळे त्या खंडकांना हड्या पडून काही भाग वर उचलता जातात व उंच पर्वतांची निर्मिती होते.

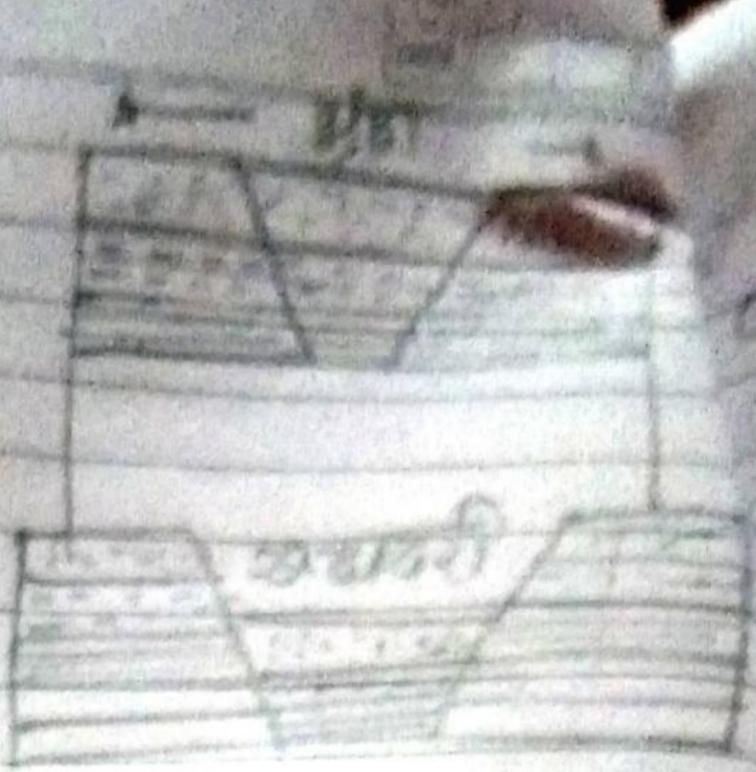
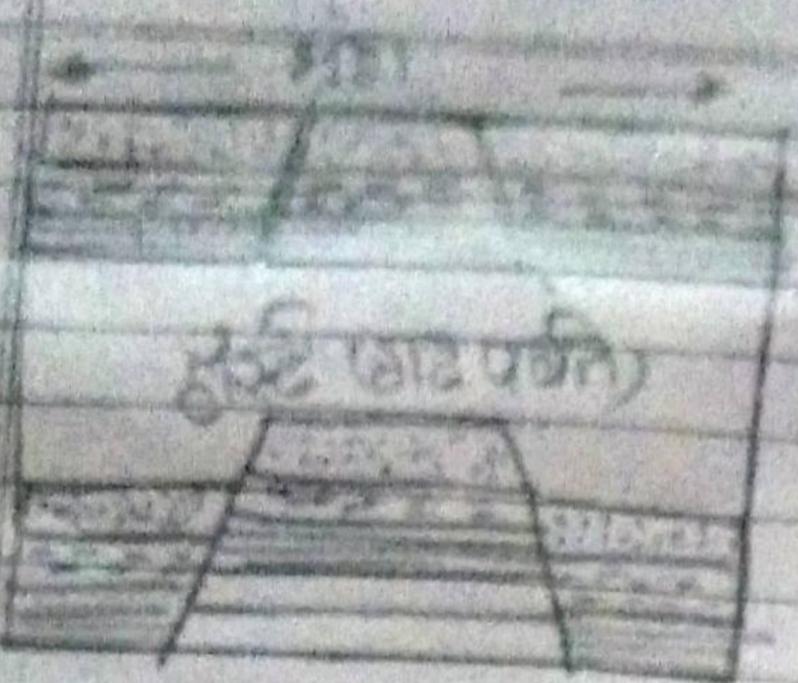
उदाः -> आल्प्स व हिमालय पर्वतांची निर्मिती आल्प्स व हिमालय व त्यांभगतचा दक्षिणेकडील भूमध्य समुद्र व गंगा - सिंधूचे मैदानी भाग मिळून पूर्वी पूर्व - पश्चिम लांबीची एक भूसंगती असली. या भूसंगतीच्या उत्तरेत युरेशिया तर दक्षिणेस भारत व दक्षिण आफ्रिका हा गोंडवाणा भूमिचा भाग आहेत. या दोन्ही भूखंडांवरून टायस समुद्रावर गालाचे संघर्ष झाले व स्तरीत खंडकांची निर्मिती झाली. कालांतराने हे भूमिखंड एकमेकांकडे सरकल्याने त्या मधल्या स्तरीत खंडकावर वळ्या पडून वर उचलले गेले व आल्प्स आणि हिमालय पर्वत निर्माण झाले.

2) राट पर्वत : [अवरोधी पर्वत]

पर्वत निर्माणकारी बुद्धान्चालीमुळे पृथ्वीच्या कवचावर दाब किंवा ताण निर्माण होऊन भूपृष्ठाच्या कठिन भागाला हड्या पडण्याऐवजी भेगा पडतात. कुधी कुधी अशा हालचालीमुळे समोरासमोर पडलेल्या दोन भेगांतील भूपृष्ठाचा भाग वर उचलला जातो. तो उंच पर्वताप्रमाणे दिसतो म्हणून त्यास राटपर्वत / अवरोधी पर्वत असे म्हणतात.

काही वेळस अशा हालचालीमध्ये समोरासमोर पडलेल्या दोन भेगांतील भूपृष्ठाचा भाग एकदम खाली खचतो व दोन्ही बाजूचा भाग वर उचलल्यासारखा दिसतो त्याला ही राटपर्वत / अवरोधी पर्वत असे म्हणतात. तर मधल्या खचलेल्या भागास खचदरे असे म्हणतात.

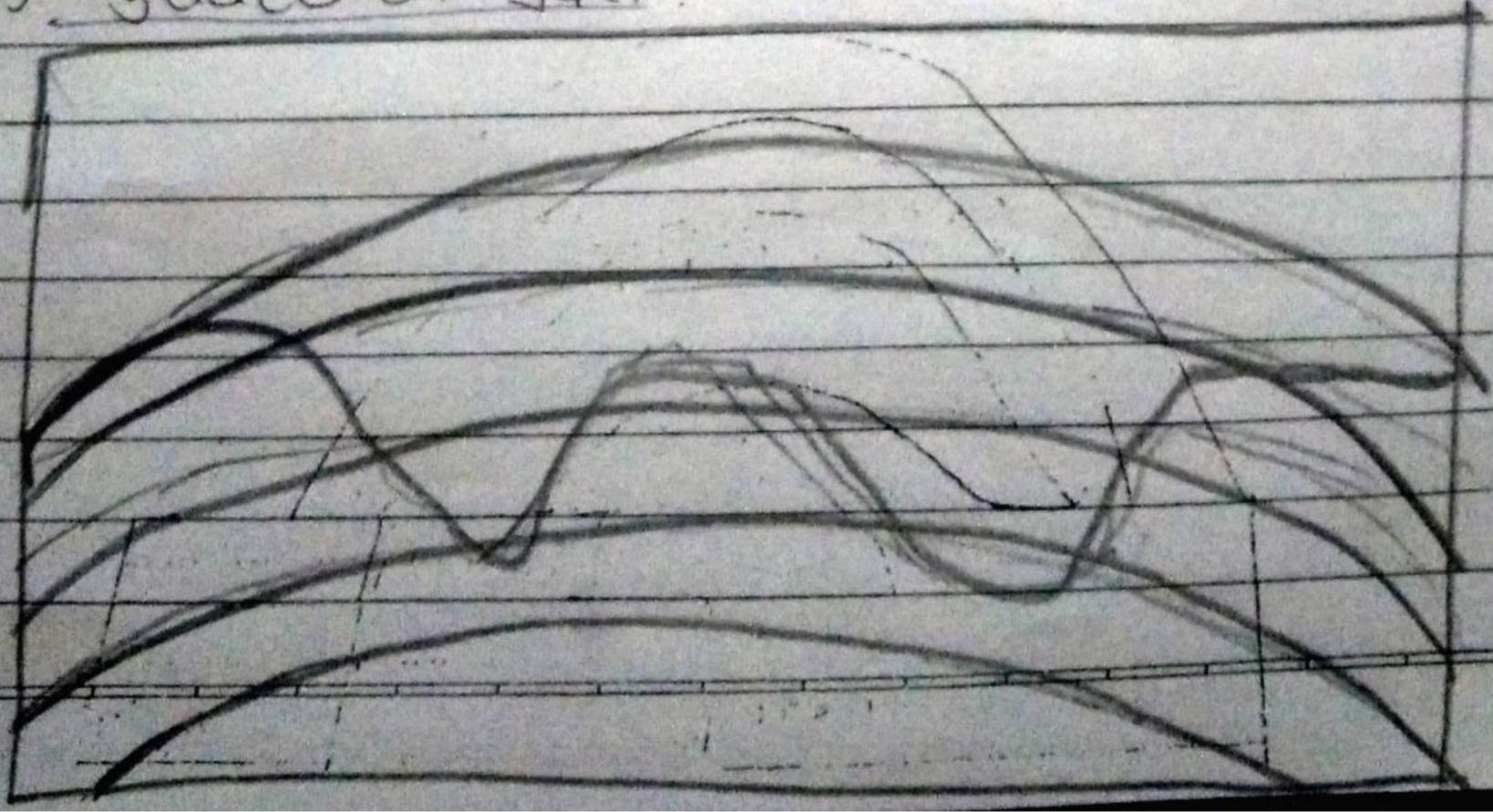

युरोपातील फॉसजेस व ब्लॅक फॉरेस्ट हे दोन वाळवंट
 सडिंग नदीच्या खचवट्टेमुळे शिमावा इनालेले पर्वत आहेत
 तसेच जर्मनीतील 'हार्ड' पर्वत ३

3) धुमटाकार पर्वत [Dome shaped mountain]

अंतर्गत हालचालीमुळे पृथ्वीच्या अंतर्गत भागा
 तील तप्त शिमारस वर येतात. पृष्ठभागाच्याली पुरचंड दाट
 शिमावा होता असा दाट ज्या ठिकाणी जास्त होता तेथे
 पृथ्वीच्या पृष्ठभाग वर उचलला जाता. त्यास धुमटासारखा
 आकार प्राप्त होतो. म्हणून त्यास धुमटाकार पर्वत असे
 म्हणतात.

उदा :- ३. अमेरिकेतील पर्वत संयुक्त संर-धाणातील ब्लॅक
 हिल्स, उदाह प्रांतातील किटा पर्वत तसेच ब्रिटीश वेस्टिंग
 -ल उंचवट्याचा प्रदेश.

ब) संचयन कायमिळे मिमिणि झालेले पर्वत

पृथ्वीवर सतत कुठेना कुठे ज्वालामुखीचे उद्रेक होत असतात या उद्रेकातुन शिमारसाखरीवरच गिर गिराळे पदार्थ बाहेर पडतात. त्या पदार्थाच्या संचयनामुळे जे पर्वत तयार होतात त्यांचा यामध्ये समावेश होतो.

ज्वालामुखी उद्रेकांमुळे मिमिणि होणाऱ्या पर्वतांना ज्वालामुखीय पर्वत असे म्हणतात.

ज्वालामुखीच्या उद्रेकावेळी ज्वालामुखीतुन फुलत शिमारसाखरी वर येवून पृष्ठभागावर साठता. ही क्रिया सतत सुरू राहिल्यास शिमारसाखरी थरावर थर साठून त्याची उंची वाढत जाते व पर्वताप्रमाणे उंच दिशेला लागतात यास ज्वालामुखीय पर्वत असे म्हणतात.

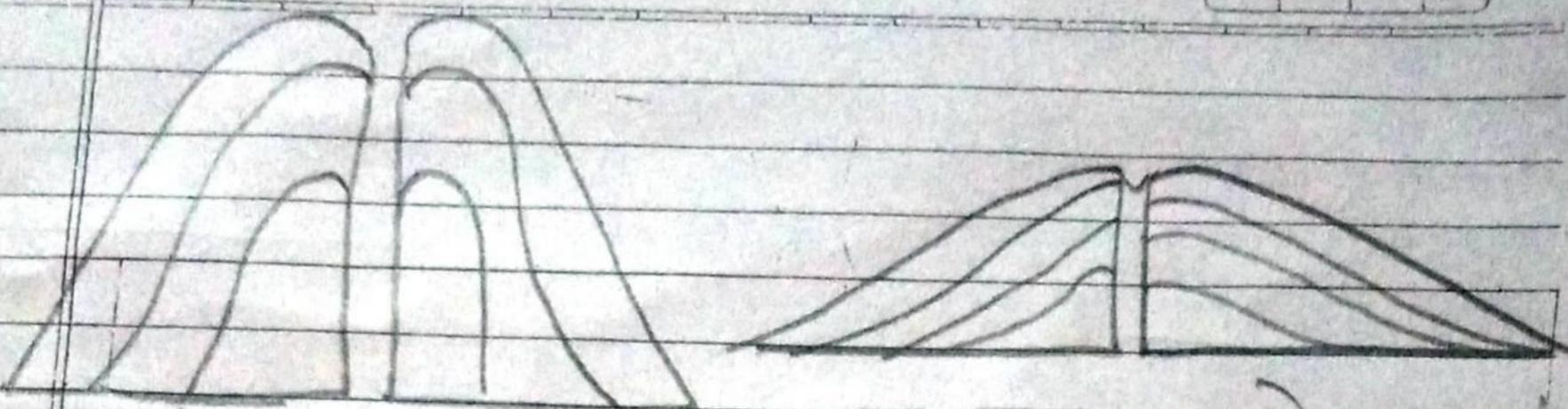
शिमारसाखरी स्वरूपावरून दोन वेगवेगळ्या प्रकारचे पर्वत तयार होतात त्यांना ज्वालामुखीय शंकू असेही म्हणतात.

1) ज्या लाव्हारसामध्ये सिलीकाचे प्रमाण जास्त असते त्यास असिडीक लाव्हा असे म्हणतात. या लाव्हारसापासुन मिमिणि होणाऱ्या पर्वतांना असिड लाव्हा शंकू असे म्हणतात.

हा लाव्हारस सिलीकाच्या जास्त प्रमाणांमुळे घट्ट स्वरूपाच्या असतो. ज्वालामुखी उद्रेकाच्या वेळी असा लाव्हारस ज्वालामुखापासुन जास्त दुरपर्यंत वाहत जाऊ शकत नाही तर तो ज्वालामुखी भोवतीच थरावर थर साठतात व पर्वतासारख्या आकार प्राप्त होतो.

ज्या लाव्हारसामध्ये सिलीकाचे प्रमाण कमी असते त्याच्या संचयनातुन मिमिणि होणाऱ्या पर्वतास बेसिक लाव्हा शंकू असे म्हणतात. हा पातळ स्वरूपाच्या असतो. त्यामुळे तो ज्वालामुखापासुन दुरपर्यंत वाहत जाऊ शकतो. त्यामुळे असे पर्वत जास्त विस्ताराचे व कमी उंचीचे मंद उताराचे असतात.

शिराळ
7

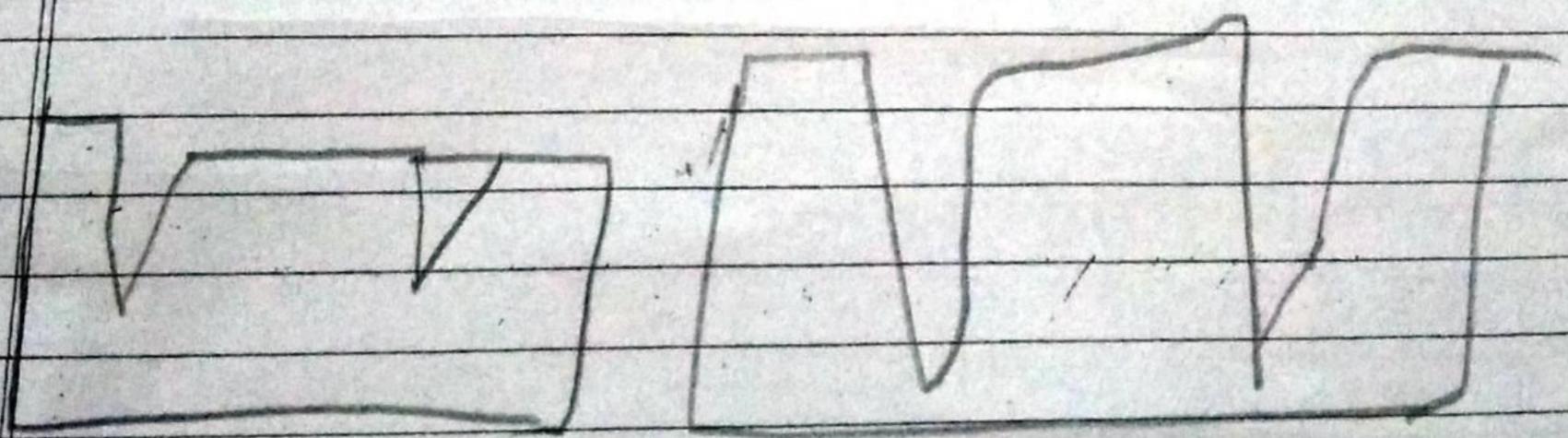
उर्वर आकार ल्यावळ कुंय शिकू

द्वंद्व आकार ल्यावळचे पसरट शिकू

क) अवशिष्ट पर्वत [Residual mountains]

पृथ्वीवरील बहिर्गत शक्तीच्या कारकांच्या कारणे
कायमिळ पर्वत व पठार यावर क्षरणाची क्रिया सतत
सुरू असते. यामुळे पर्वत व पठार यातील मृदू अडक
थर क्षिप्ततात व कुठीन अडकांचे भाग जसेच्या तसे
मुळ जागी शिल्लक राहतात. या शिल्लक राहिलेल्या
भागांना अवशिष्ट पर्वत असे म्हणतात

उदा १-१ अमेरिकेतील अपेलेशियन पर्वत, ब्राझीलचे पठ
भारतातील पूर्व किनाऱ्यावरील तुरुक रांगा.

अवशिष्ट पर्वत

जगातील प्रमुख पर्वत

आ) उत्तर अमेरिका खंडातील पर्वत माला

१) हॉकी पर्वत

उत्तर अमेरिकेच्या पश्चिम भागात लांबी सुमारे ८४३० km या पर्वत शृंगामध्ये अनेक पर्वत श्रेणी आहेत. कोस्टल मोंटी, रॉकिस मोंटी व सिअरानेवाडा मोंटी इ. रॉकी पर्वतामध्ये माऊंट मॅकिन्ले हे सर्वाधिक उंचीचे शिखर असून त्याची उंची सुमारे ८१५५ m रूंदी सर्वसाधारणपणे १०० ते ४०० मी पर्यंत आहे.

२) अप्लेशियन पर्वत

खंडाच्या पूर्व भागात असून ती अती प्राचीन पर्वत श्रेणी आहे. माऊंट मिचेल हे या पर्वतातील सर्वात उंच शिखर आहे.

ब) दक्षिण अमेरिका खंडातील पर्वत श्रेणी

१) अंडीज पर्वत श्रेणी

जगातील सर्वात लांब पर्वत श्रेणी लांबी सुमारे ७००० km पेक्षा अधिक खंडाच्या पश्चिम किनाऱ्यास समांतर असून दक्षिणेला दिशेने पसरलेल्या आहेत. हा युवावर्गीय पर्वत असून त्याची निर्मिती पॅसिफिक व नाइका भूपट्ट हे दक्षिण अमेरिका खंडाच्या खाली सरकल्याने झाली आहे. याची सरासरी रूंदी १०० km असून सर्वाधिक रूंदीचा भाग ६०० km इतका आहे. याची सरासरी उंची ५००० m असून माऊंट अकन्कागवा हे ६९६२ मी उंचीचे सर्वोच्च शिखर आहे. या पर्वतात ३० हून अधिक जागतिक ज्वालामुखी आहेत.

कोटोपाक्सी हा जगातील सर्वात उंच (६४९६) ज्वालामुखी आहे.

क) युरोप खंडातील पर्वत श्रेणी

चार स्वतंत्र पर्वत श्रेणी

- i) उत्तरेकडील स्कँडिनेव्हियन पर्वत
- ii) पूर्वेकडील अल्प्स पर्वत [युरोप व आशियाची सिमा]
- iii) आग्नेयकडे कॉकेशस [युरोप व आशियाची सिमा]
- iv) दक्षिणेकडे आल्प्स पर्वत

* उरल पर्वत हा अतीप्राचीन पर्वत आहे
आर्क्टिक महासागर ते कॅस्पियन समुद्रापर्यंत उन्हा
दिशेत पसरलेला आहे. याची लांबी सुमारे 2500 km

* कॉकेशस पर्वत कॅस्पियन समुद्र ते 'कॉकसी'च्या दक्षिणे
माऊंट एवब्रस सर्वोच्च शिखर असून त्याची
5642 m आहे.

* आल्प्स पर्वत युरोपच्या दक्षिण भागात असून याची ही हि
हिमालय पर्वतासारखीच झाली आहे
'माऊंट ब्लॅंक' हे मध्य आल्प्समधील सर्वोच्च शिखर असून
त्याची उंची 4810 m इतकी आहे.

ड) आशिया खंडातील पर्वत मंठी

आशिया खंडातील पामीर पठार हे सर्व पर्वत
मंथ्यांचे उगमस्थान आहे. या पठारापासून हिमालय, काराकोरम
कुनलुन आठि हिंदू कुश या पर्वत रांगा, सुरू होतात
पामीरच्या पठारापासून पश्चिमेकडे हिंदू कुश पर्वत रां
जातात त्या अफगाणिस्तान, उत्तर पाकिस्तान व पुढे इराण
मध्ये जातात. हिंदू कुशच्या दक्षिणेला सुमेमान पर्वतरांगा असून
हिंदू कुश व सुमेमान हे पर्वत इराणमध्ये अनुक्रमेण अंधार
व एब्रस या नावाने ओळखले जातात.

काराकोरम आठि हिमालय पर्वत मंठी

पामीर पठाराच्या आग्नेय दिशेस काराकोरम व
हिमालय पर्वत आहेत. काराकोरम पर्वत पठाली ट्रान्स पठाली
म्हणूनही ओळखली जाते. या पर्वत रांगेत जगातील दोन नंबर
सर्वोच्च शिखर ड२ (8848 m), आढळते
हिमालय पर्वताच्या रांगा पामीर पठारापासून पूर्वे
2400 km पर्यंत विस्तारलेल्या आहेत. हिमालयच्या एकमेक
स्मांतर पूर्व पश्चिम दिशेत तीन रांगा आहेत त्या अनुक्रमेण

शिवालिक हिमाचल व हिमाद्री नावाने ओळखतात. भारतातील अरुणाचल प्रदेशाच्या पूर्व टोकापासून त्या दक्षिणेला वळतात व पुढे म्यालमार व इंडोनेशियामध्ये जातात. हिमालयात एकूण 15 शिखरांची उंची 8000m पेक्षा अधिक आहे. म्हणून त्यांना आठ हजार शिखरे असेही म्हणतात. याबरोबरच यामध्येच जगातील सर्वोच्च शिखर माऊंट एव्हरेस्ट (8848m) आहे.

2) आफ्रिका खंडातील पर्वतमैठी

आफ्रिका खंडामध्ये खूप विस्ताराच्या पर्वत मैठी अस्तित्वात नाहीत. खंडाचा जास्तीत जास्त भाग सहारा वाळवंटाने व्यापला आहे. या खंडामध्ये बरेच ज्याला मुख्य पर्वत आहेत. माऊंट किमीमाजारो हे या खंडातील सर्वोच्च शिखर होय. त्याची उंची 5895m तर माऊंट उविया उंची सुमारे 5199m दुसऱ्या क्रमांकावर, माऊंट ख्वेनझोरी तिसऱ्या क्रमांकावर अंटलास पर्वत खंडाच्या वायव्य भागात असून ताचे उंची 467m उंचीचे सर्वोच्च शिखर आहे. तसेच द. आफ्रिकेत ड्रकन्सबर्ग हा पर्वत असून त्याची उंची 3482m आहे.

3) ऑस्ट्रेलिया खंडातील पर्वतमैठी

पूर्व भागातील ग्रेट डिव्हायडिंग रेंज पर्वतमैठी आहे. ही पर्वतरांग दक्षिण-उत्तर दिशेला 3500km पर्यंत विस्तारलेली आहे. माऊंट कॉझिस्को हे सर्वोच्च शिखर असून त्याची उंची 2228m आहे.

4) पठार →

आसपासच्या प्रदेशापेक्षा उंच व माथ्याकडे सपाट भाग असलेल्या भूखण्डात पठार असे म्हणतात. अशा माथ्याकडे सपाट भाग असणाऱ्या भागाच्या कुडास मित्र उताराच्या असतात. जगातील बहुतेक सर्व पठारांची निर्मिती महासागरांमुळे